

В.А. СОКОЛЕНКО, професор, канд.ек.наук, НТУ «ХП»
Н.В. ВІХЛЯЄВА, аспірант, НТУ «ХП»

МЕТОДИ ОЦІНКИ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЕЛЕКТРО- ЕНЕРГЕТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В даній статті наведено актуальність проблеми вибору методики оцінки інноваційного потенціалу. Визначені основні проблеми на сучасному етапі. Запропонована раціональна методика оцінки інноваційного потенціалу підприємств електроенергетичної галузі.

В данной статье представлена актуальность проблемы выбора методики оценки инновационного потенциала. Определены основные проблемы на современном этапе. Предложена рациональная методика оценки инновационного потенциала предприятий электроэнергетической отрасли.

This article presents the problem actuality of innovative potential estimation methodology choice. The basic problems on the modern stage are certain. Rational methodology of innovative potential estimation at electroenergy industry enterprises is offered.

Згідно світової практики, для ефективної діяльності енергетичного виробництва необхідний інноваційний розвиток, який, у свою чергу, починається з оцінки інноваційного потенціалу. Існує безліч визначень поняття інноваційний потенціал. Наприклад, це й «гранично можливий рівень вкладу інноваційної діяльності в поліпшення фінансових показників підприємства при оптимальному використанні наявних інноваційних ресурсів», і «цілісна система стосунків між господарюючими суб'єктами з приводу формування, відтворення і якісного розвитку, що відбиває цілеспрямований характер накопичення кількісно-якісних змін, що створюють імпульси і умови для інноваційного розвитку», а також «характеризує той максимальний об'єм інноваційної продукції, який можливий при повному задіюванні наявних інноваційних ресурсів», та інші.

Щодо інноваційного потенціалу електроенергетики, він представляє собою сукупність усіх інноваційних ресурсів функціональних блоків галузі, характеризуючи максимальне їх використання в цілях підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

На сьогоднішній день, питання відсутності єдиної системи показників оцінки інноваційного потенціалу є досить актуальним. Безліч учених неодноразово піднімали цю проблему, але і досі питання залишається відкритим.

До основних методів оцінки інноваційного потенціалу, існуючих на сьогодні, можна відести такі, як: метод прямих розрахунків, експертне оцінювання, метод оцінки фінансової стійкості, структурний системний аналіз, індексний метод. Кожен метод має свої переваги і недоліки. Однак, слід зазначити відсутність в них процесного підходу до оцінки інноваційного потенціалу, за допомогою якого може бути детально описана вся послідовність дій, призначені особи, відповідальні за роботу, розподілені часові проміжки, визначені вимоги до необхідної інформації.

На наш погляд, за результатами аналізу різних думок авторів, до основних складових інноваційного потенціалу слід віднести такі:

- кадрова (склад і кваліфікація фахівців, компетентність керівництва, трудова етика, доля працюючих в інтелектуальній сфері, тощо);
- виробнича (оновлення виробничих фондів, виробництво нових видів продукції, продуктивність праці, транспорт, якість матеріалів, тощо);
- технологічна (технічний рівень і термін служби устаткування, наявність патентів, міра захищеності комерційної інформації, тощо);
- інформаційна (обчислювальна техніка і устаткування активної частині основних фондів установ, виконуючих НДДКР, науково-технічна література, сучасні автоматизовані програми);
- фінансова (витрати на дослідження і розробки, внутрішні витрати на НДДКР, витрати на підвищення кваліфікації і навчання кадрів, тощо);
- ринкова (конкурентоспроможність продукції, доля інноваційної продукції в загальному об'ємі промислової продукції, наявність попиту, ефективність маркетингових заходів тощо).

Усі складові науково-технічного потенціалу взаємозв'язані і відіграють важливу роль в рішенні конкретних технічних, економічних і соціальних завдань. Вважаємо, що впровадження єдиної процедури оцінки науково-технічного потенціалу підприємств електроенергетичної галузі дозволить в значній мірі оптимізувати структуру витрат, скоротити енерговтрати, підвищити якість обслуговування споживачів, підвищити продуктивність праці. Також, прозора оцінка промислових підприємств дозволить залучити до співпраці як українських, так і зарубіжних інвесторів.

Для того, щоб оцінити стан інноваційної діяльності як на окремому підприємстві, так і в цілому по галузі, на нашу думку, необхідна система постійного моніторингу за змінами складових інноваційного потенціалу. Зміни однієї або декількох складових в певному часі явно демонструватимуть міру впливу кожного компонента на інноваційний потенціал підприємства або галузі. Регулярна фіксація змін складових інноваційного потенціалу дозволить підприємствам своєчасно коригувати цілі і завдання для їх досягнення.

Якісний моніторинг в галузі електроенергетики зможе сприяти рішенню ряду завдань, наприклад таких як: аналіз режимів експлуатації енергообладнання в нових умовах, швидкість відтворення кадрових ресурсів, тенденції роботи з міжнародними організаціями з питань інноваційного розвитку, міра збільшення інноваційних витрат на модернізацію, реконструювання енергетичного устаткування тощо.

Слід також підкреслити, що розрахунок інноваційного потенціалу є досить складним завданням. Оцінка сукупного інноваційного потенціалу галузі має бути предметом конкретного творчого аналізу в кожному випадку. Для підприємств електроенергетики важливо проаналізувати вклад кожного інноваційного ресурсу в підвищення ефективності організації.

На наш погляд раціональна методика оцінки інноваційного потенціалу повинна складатися з таких етапів:

1. Визначення фактичних значень індикаторів потенціалу.
2. Формування шкали оцінок по кожному індикатору у балах
3. Бальна оцінка кожного індикатора за шкалою оцінок.
4. Визначення вагової значущості індикатора.
5. Оцінка потенціалу як среєредньозваженої суми бальних оцінок.

Формування шкали оцінок по кожному індикатору у балах по індикаторах, які набувають числових значень, крок шкали визначається від амплітуди значень індикаторів по підприємствах.

По індикаторах, які не мають кількісних одиниць виміру (наприклад, наявність програми перспективного розвитку), оцінка встановлюється експертним шляхом на якісному рівні. Наприклад, масштабність і міра новизни інноваційної програми (абсолютна, відносна, умовна).

В цілому оцінка науково-технічного потенціалу може переслідувати дві головних мети:

1) Визначення міри розвитку економічної системи і змін рівня економічної безпеки (на основі моніторингу оцінки). Динаміка показників значною мірою дозволить зробити висновки про реалістичність побудови стратегічного плану, про необхідність вжиття термінових заходів по усуненню недоліків, про можливість інвестування;

2) Визначення конкурентного рейтингу (на основі порівняльного аналізу показників). Ця оцінка сприятиме підсиленню конкуренції, що має позитивно відбитися на економічній безпеці.

В результаті узагальнення різних точок зору відносно інноваційної діяльності, слід, на наш погляд, розділяти показники інноваційного потенціалу, ефективності витрат на інноваційну діяльність і загальні показники ефективності інновацій.

Запропонована система індикаторів оцінки інноваційного потенціалу електроенергетичних підприємств, є сукупність індикаторів усіх розділів електроенергетики, що розраховуються в регіональному розрізі.

Слід також відмітити, що така система індикаторів комплексно характеризує науково-організаційні, інженерно-технічні, інноваційно-технологічні, патентно-конструкторські, інноваційно-координаційні та інтелектуальні ресурси підприємств електроенергетичного комплексу. При цьому об'єднання і узгодженість інноваційних рішень по різних розділах сприятимуть синергетичному ефекту, що відбивається такими індикаторами:

- наявність програми перспективного розвитку;
- наявність модернізованого, реконструйованого, нового обладнання;
- дотримання термінів будівництва і модернізації устаткування;
- наявність сучасних автоматизованих цифрових засобів;
- реалізовані проекти;
- наявність програм підвищення кваліфікації кадрів;
- наявність ліцензій, патентів;
- наявність міжнародних Угод, спрямованих на інноваційну діяльність;
- впровадження програм Управління якістю;
- наявність працівників, що мають вчений ступінь.

Слід зазначити, що якісний моніторинг в електроенергетиці сприятиме рішенню ряду завдань, наприклад, таких як: аналіз режимів експлуатації енергообладнання в нових умовах, швидкість відтворення кадрових ресурсів, тенденції роботи з міжнародними організаціями з питань інноваційного розвитку, міра збільшення інноваційних витрат на модернізацію, реконструювання енергетичного устаткування, підвищення ефективності функціонування і забезпечення стійкого розвитку

електроенергетики, підвищення енергетичної і екологічної ефективності, постійне нарощування інноваційного потенціалу, розвиток альтернативних джерел енергії, забезпечення стійкого відтворення висококваліфікованих кадрів, тощо.

Таким чином, для забезпечення модернізації підприємств електроенергетики потрібний об'єктивний комплексний підхід до оцінки науково-технічного потенціалу електроенергетичних підприємств, суть якого полягає в усебічній оцінці інноваційною активності підприємств, що створює умови для ефективного управління інноваційною діяльністю.

Оцінка і моніторинг змін складових інноваційного потенціалу сприятимуть активному залученню інвесторів, що, у свою чергу, позначиться на підвищенні інноваційної активності і, отже, на економічній безпеці, використання методу оцінки інноваційного потенціалу у рамках стратегічного планування, а також моніторингу в електроенергетичній галузі, сприятиме поліпшенню добробуту суспільства, динамічному розвитку народного господарства, виведенню економіки країни на більше високий рівень науково-технічного розвитку, зміцненню економічної безпеки.

Перехід електроенергетики на інноваційний шлях розвитку може забезпечити реалізація наступних стратегічних цілей: збереження цілісності, розвиток єдиної енергетичної системи країни, її інтеграція з іншими енергооб'єднаннями; підвищення ефективності функціонування і забезпечення стійкого розвитку електроенергетики (зниження експлуатаційних витрат, поліпшення якості електроенергії, скорочення технологічних витрат, забезпечення зростаючого попиту), підвищення енергетичної і екологічної ефективності, постійне нарощування інноваційного потенціалу; розвиток альтернативних джерел енергії; забезпечення стійкого відтворення висококваліфікованих кадрів.

Список літератури: 1. Теория инновационной экономики: учебник / под ред. О.С. Белокрыловой. - Ростов-на-Дону: Феникс, 2009. - 376 с. 2. Митякова О.И. Оценка инновационного потенциала промышленного предприятия // Финансы и кредит. - 2004. - № 13. - С. 69-74. 3. Кочетков С. Оценка инновационного потенциала промышленных предприятий // Экономист. - 2006. - №5. - С. 34-38. 4. Шкатов В.А. Системные услуги на рынке электроэнергетики // Энергорынок. - 2004. № 9. - С. 32-36. 5. Шавров Э.Н. Об очевидных причинах и результатах реформ в электроэнергетическом секторе самых развитых стран мира // Энергетик. — 2007. - № 2. - С. 29.

Поступила до редакції 05.04.2012р.